

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 6 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:

pénteken és minden törvény-
natósági bizottsági közgyűlést
követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

Városi könyvnyomda-vállalat
irodájában.

Ide küldendők a kéziratok
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. * Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

Hová állítsuk a Bocskay-szobrát?

A Bocskay szoborbizottság az elmúlt héten ülést tartott. Az ülésen élénk vita és beható eszmecsere folyt azon kérdés körül: hova állítsa a város a szabadsághős szobrát. Ez alkalommal szóba került a Szabadság-szobor áthelyezése is. Legelőször a Szabadság-szobor áthelyezéséről óhajtunk szólni, azután rostára vesszük a Bocskay-szobor elhelyezését célzó indítványokat.

Sokszor elgondolkoztam a nagy költséggel emelt Szabadság-szobron. Mennyi gáncs, mennyi megszólás nyílt erre az alkotásra. Eszemágában sincs azt állítani, hogy ez a szobor remekmű és magam is vallom, hogy abban — jól megnézve — nincs erő, nincs fönség. Azt azonban már igazán csodálom, hogy ezt csak akkor vettük észre, mikor a lepel lehullott a szoborról, sőt még akkor sem, mert dicsőítő szöveget zengedeztünk koszorúkkal borított talapzatánál a Mester előtt, ellenben mikor készült a munka és az öntésre készen állott, akkor táviró, telefon, exprex tudósítás a kiküldött szoborbizottság hozsánáját hozta hozzánk.

A kiküldött szoborbizottság ugyanis megtekintette a Tóth András Szabadság-szobrát. Tapasztalatáról beszámolt és ha jól emlékszem valamelyes javításra utasította a szobor alkotóját. Rossz nyelvek akkor úgy beszéltek, hogy az eredeti alkotás jobb volt a javítottnál, mert a tulerős mellvérték nem voltak rajta az alakon. Vagyis a bizottság nem javított a dolgon, hanem rontott, a Mester azonban nem ellenkezett és meggyőződésének ellenére, parancsára oly kebedussá formálta a szabadság istennőjét, mintha csak a nemzet táplálásának szükségességét akarta volna dokumentálni. Az átalakított szobor öntőbe került, a leleplezés ünnepeinek közepett alig hangzott el élesebb kritika, a Mestert számosan üdvözltek. Aztán elmúlt néhány hónap. A szoborbizottság tagjai akkoriban egyenkint feltéve a műértő szemüvegét, jobban és jobban megnézték a szobrot jobbról-balról és lassanként ők maguk odairányították a közvéleményt, hogy ez kimondta, hogy a szobor elhibázott alkotás és egyáltalában nem válik diszünkre, dicsőségünkre.

És mikor, akár az igazmondás, akár a szuggerálás ezt a véleményt terjeszteni kezdte, ott-ott hangok hallatszottak, hogy a Szabadságszobrot el kell távolítani az emlékkertből valamelyes kevésbé látogatott helyre a műértők szeme elől.

Miután pedig ősi szokásunk, hogy nagy hirtelenséggel kimondott véleményünk lobogó lángja éppen oly gyorsan kialszik, lemondunk az áthelyezés eszméjéről. Most azonban, hogy a Bocskay-szobor elhelyezésének kérdését bírálhattuk, újra feltámadt az a nézet, hogy a Szabadságszobor deleatur az Emlékkertből.

Egyes szobrok áthelyezésére nagy és tiszteletreméltó okok készíthetnek egy várost. Ilyen okokat azonban e jelen esetben nem látunk fennforogni. Nem szól ezen áthelyezés mellett semmi, mert a Szabadság-szobor kivitelével megbízott bizottság annak idején nagyon is erősködött a mostani hely mellett és a város közönsége helyben hagyta a bizottság határozatát. Az eső és viharverte, déli napsütötte haldokló oroszánt elszállították a temetőbe, hogy tovább hullassa könnyeit a névtelen szabadsághősök porai felett és helyébe tették a szabadság vaskos asszonyát... Ép oly hiba volt a debreczeniek szemében a kedves, kegyeletes és már megszokott haldokló oroszánt kiselejtezni, mint amily hiba volna a Szabadság-szobrot mostani helyéről eltávolítani.

Csodálkozva hallom, hogy a Bocskay-szobor bizottság a Szabadság-szobrot az Árpád-téren (vulgó Csicsogó) akarja elhelyezni. A gondolat éppen oly szerencsétlen, mint célszerűtlen. Egy drága művet miért helyeznénk a város legromdább helyére, ahol nem érvényesül az a kevés szépsége is, ami van. Egy disztelen téren, az Árpád-téri korcsma előtt valami fönségesen fog kinézni ez a drága pénzen vett szobor... És ezen a helyen, hol a legduhajabb közönség jár, hamarosan tönkremegy ez a szobor. Ha pedig ez a cél, akkor legjobb azt most levenni a talapzatáról és behelyezni ajándékképpen a városi múzeumba. Hadd hirdesse ott a szobor-bizottság műértő kritikáját időtlen-időig. Hadd mondja el panaszát az oda járó idegeneknek, hogy engem egy műértő szobor-bizottság az öntés előtt mesteri műnek mondott, később azonban megváltoztatta nézetét és feltárta minden fogyatkozásomat...

Előttem van a Szabadság-szobor bizottság akkori jelentése. Ebből ugyan nem olvashat ki senki gáncsot, sőt a dicsőítés tömjénfüstje árad ki abból felém évek múlva is.

Maradjon tehát mostani helyén a Szabadság szobor, ha akkor jó volt, az eső és napfény nem tette rosszabbá... Most pedig nézzük egyenkint a Bocskay-szobor elhelyezésére vonatkozó indítványokat.

Oláh Károly a Bocskay szobrát a Petőfi-téren véli elhelyezhetőnek, mely esetben a Petőfi-tér újra kereszteltetnék és a másodszori keresztvizben *Bocskay-tér* nevet kapna.

Aczél Géza szerint a szobor a tágas *Petőfi-téren* nem érvényesülhet és a mellett érvel, hogy a *Bocskay-szobrot* állítsák a *Szabadság-szobor* helyére és ezt vigyék a *Petőfi-térre*. Ebbe az indítványba legalább logika van, mert *Petőfi* oly összefüggésben van a szabadság eszméjével, hogy a tér anabaptizálása feleslegessé válik.

Komlóssy Arthur és Zádor Lajos a *Bocskay-szobrot* a *Kossuth-utcai* templom előtt óhajtják felállítani.

Degenfeld József gróf felveti azt az eszmét, nem jó volna-e a Bocskay szobrát a kollegium tágas udvarában elhelyezni.

Tüdös János dr. a nagytemplom és kollegium közt, vagy a Petőfi-tért ajánlja a szobor elhelyezésére.

Kiss Albert a Szabadság-szobor helyét tartja alkalmasnak.

A bizottság végül abban állapodott meg, hogy a Szabadság-szobrot eltemeti az Árpád-térre és helyén a Bocskay szobrot állítja fel.

Az összes nézetek és indítványok közt leghelyesebb az mely a Bocskay-szobrot a Kossuth-utcai templom elé tervezte. Aki ismeri a Bocskay-szobor méreteit és hozzá, illetve alá képzele a talapzatot, nem állíthatja komolyan, hogy a Kossuth-utcai templom előtt levő két ut között elterülő térségen nincs hely a szobor részére. Abból a kis parkból, melynek közepén állana a Bocskay-szobor, vígan és akadálytalanul közlekedhetnének a kocsik és szekerek, mert hiszen azon a terén most sem járnak — jóformán még a gyalogosok sem. A Bocskay-szobor igen szépen emelné a templom előtt levő tért, mely most kopárságával nem a legkellemesebb benyomást teszi az emberre.

A Bocskay-szobor helyének a Petőfi-tér nem alkalmas, hanem ha már Petőfi-tér, gondoskodni lehet idővel arról, hogy a szépen fejlődő park közepére a szabadságharcz lánglelkű dalosának és hőségének legalább egy mellszobra állíttassék fel.

A kollegium udvarára a szobor nem való, mert el volna rejtve, valamint nem volna célszerű annak elhelyezése a nagytemplom és kollegium között sem, mert eddig is elég hiba volt halomra rakni a különböző szobrokat és emlékeket, mert elvégre is az Emlékkert sem nem temető, sem nem Pantheon.

A Bocskay-szobor bizottság tehát éppen nem találta fején a szeget, mikor a Szabadság-szobrot a disztelen Csicsogóra akarja kivinni és ennek helyére tenni a Bocskay szobrot. Se történeti, se célszerűségi, de még kritikai nézőpontok sem védelmezik ezen határozatot, míg ellenben a szobornak a Kossuth-utcai templom előtt való elhelyezése a legszerencsésebb gondolat. Igaz, hogy ez esetben is újra kell keresztelni a tért, ez azonban kevesebb baj, mint a szobor elhelyezés helyes volta. Különb is sok hiba történt az új utca elnevezéseknél, mert alig hiszem, hogy rá ne jött volna arra mindenki, hogy a nagy *Révész* neve különb utcát is diszithetne, mint a *Karcsuközt*, a tudós *Gönczy* emléke se nagyon büszkélkedhetik a róla elnevezett sikátorral. Elfogulatlanul hozom fel ezeket, mert magamnak is része van abban a nagy tévedésben, mely városunk jelesinek nevét ilyen hatodrangu utcáknak adta.

Ami pedig a *Bocskay-szobor* elhelyezését illeti, jó lesz még egyszer fontolóra venni a kérdést, nehogy később egy másik generáció, vagy esetleg még a mienk gondoljon egyet és néhány év múlva a Bocskay szobrát kivigye a Bocskay-kertbe, a Szabadság-szobrot a külső vásártérre és a haldokló kőoroszlánt talán a Bundi-utczára.

Ellenzéki.

A Boda-ügy.

Sok szó esett mostanában a Boda-ügyről. Nem is szólnunk tehát erről érdemileg, hanem közöljük *Kovács József* polgármesternek következő nyilatkozatát:

„Boda Dezső debreczeni hivatását kezdettől fogva tévesen tárgyalták a lapok. — De bár sokszor érintette az a tár-

gyalás az én eljárásomat is, folyton tartózkodtam beleszólanani ama tárgyalásba, mert nem akartam feltolakodni a Boda D. védőjének és mert a magam eljárásának helyességéről illetékes férfiak nyilatkozata alapján is feltétlenül meggyőződve, — nyugodt voltam.

Andrássy Gyula gróf ur nyilatkozatával — amely szerint megállapította, hogy Boda nem politikai missiót vállalt s végzett Debreczenben, hanem kinyomoztatni volt hivatva a Kovács Gusztáv elpáholtatásának tetteit, — befejezettnek lehetne tekinteni az ügyet, mert abból minden higgadt gondolkozásu ember következtetést vonhat az általam aláírott átiratra nézve is. De mert a városi tanács s különösen én provokálva vagyok a nyilatkozattételre — s ez a provokáció egyik helyi lapban egy higgadt s tárgyilagos közleményben olyan hangon történik, mely igényt tarthat komoly méltánylásra, gr. Andrássy belügyminiszter ur ő méltóságának halás elismeréssel fogadott fentebbi kijelentését szabad legyen az alábbiakkal pótolnom, a Boda-ügyet a maga valóságában feltárnom.

Hogyan jutott Boda Dezső Debreczenbe? Mit tett itt ő olyant, amit tudunk avagy tudni vélünk?

Kovács Gusztávnak — az alkotmányellenes kormány által ide főispánnak kinevezett pénzügyi hivatalnoknak január 2 án a vasuti pályaházban s aztán az utcán való megverettése miatt jött ide.

Ha helyesen distingváluk, nem is ezt a szót kell használnom, hogy „jött“, hanem azt, hogy „küldetett“. Mert figyelembe kell vennünk, hogy ő államrendőrségi tisztviselő volt s oda kellett mennie, ahova küldetett. Kérdés csak az lehet előtte, vajjon hivatalos kötelességeihez tartozott éppen itt Debreczenben egy oly nagynak vélt bűntényt vagy esetet kinyomoztatni. De amikor ez a debreczeni eset olyannak volt innen feltelefonálva, hogy ezt ott a foradalom kitörésének hitték, — talán akkor egy rendőrtiszt nem is tehette fel magáról azt a kérdést.

Hanem mi, úgy mint akkor, úgy most is feltehetjük azt a kérdést, vajjon szükség volt-e fővárosi államrendőrségre pláne az én hivatalos sürgönyöm után, melyben az incidens elmúltával a város népét nyugodtnak jelenttem s a sajnálatos cselekmény tetteinek kinyomozására vonatkozó intézkedések megtételét is jeleztem? Mert hiszen van nekünk is rendőrségünk, mely hivatva is van, képes is, tartozik is a rendet fenntartani, a rendbontókat kinyomozni, megbüntetni; de ez a kérdés nem Bodához, hanem az akkori kormányhoz volt volna intézhető, Bodát nem terhelheti.

Tehát január 4-én leérkezett Boda s fellépett itt úgy, ahogyan neki meghagyva volt.

De nem mulasztotta el mindenekelőtt nálam jelentkezni s igazolván magát sietve kijelenteni, hogy e város autonómiáját nem fogja sérteni, hanem tisztán a sajnálatos cselekményt fogja kinyomoztatni.

Igy is kifogásoltam kiküldetését, azt is értésére adván, hogy a mi rendőrségünk képes teljesíteni a nyomozást, sőt azt meg is kezdte s arra a tanács is utasította.

Kifogásoltam a roppant karhatalmi erőt is, melyet magával hozott, de mindezekkel szembeszállani nem volt erőnk s Boda ur megbízatására utalt s átvette a nyomozás vezetését.

Ha immár kérdésessé tétetett, — ám szakértők állapítják meg, — vajjon tapintatosan vezette-e azt, — de azt el kell mondanom, hogy midőn a letartóztatások eshetőleg káros következményeire utalva, kértem és intettem,

hogy közegeit utasítsa óvatosságra — oda nyilatkozott, hogy azok kellő ok és bizonyíték nélkül men tartóztathatnak le senkit sem. Hogy közegei s a mi rendőri közegeink minő tévedéseket követtek vagy követhettek el, azt akkor megállapítani nem lehetett.

De azt már január 14-én megállapította Boda Dezső s ezt többek jelenlétében a táblaelnöki titkári szobában hozta tudomásomra, hogy itt nincs forradalom, továbbá, hogy arról sem lehet szó, mintha Kovács Gusztáv elpáholása előre tervezett cselekmény volt s hogy azt a városi tanács, vagy az uri vagy a polgári osztály, avagy valamely párt készítette elő s hogy abban ezrek vettek részt; — de sőt azt is megállapította, hogy az csak apródonként összeverődött, aztán párszáz főre szaporodott csoport az akkori alkotmányos küzdelmek hatása alatt felizgatódva s a Kovács Gusztáv ijedtsége által felbátorodva követte el.

Ha azt nem Boda Dezső s nem az ő általa vezetett nyomozás állapította volna meg, hanem a mi rendőrségünk: akkor nem hitte volna el senki, hanem ránk fogta volna, hogy eltussoltuk a dolgot s városunk közönségének a nyakában maradt volna az a gyalázkodás, melyet az eset után nyakunkba zudítottak.

Nem lehet tehát letagadni, hogy Boda, illetve az általa vezetett nyomozás végeredményében erkölcsi hasznunkra volt.

És azt sem lehet tagadta, hogy a mi rendőrségünkbe új életet; fegyelmet honosított meg s hogy nagyon praktikus tanácsokat adott ennek a rendőrségnek fejlesztésére, ami bizony nem lesz káros.

Most áttérek az ugynevezett levélre:

Kezdetben egy bizalmas magánlevélről, illetve egy oly levélről volt szó, mely Andrassy gróf urhoz íratott innen. De Bakonyi ur is ilyen levélről beszél nekem, amikor én kérdeztem, hogy vajjon nem azon iratról van-e szó, melyet Boda átíratára Bodához én írtam. A hírlapi vonatkozó közleményekre tehát nem reagáltam, mert sem magán bizalmas levelet, sem hivatalos átíratot Andrassy gróf urhoz nem írtam, sem alá nem írtam, Boda ur működéséről való vélekedésemet pedig soha senki előtt nem titkoltam.

A most gróf Andrassy ur által felolvastatott levélelaku átírat pedig hivatalos átírat, nincs elzárva s annak hivatalos kiadmányát én írtam alá.

Abban az átíratban vagy levélben azért nyilvánítottunk elismerést Bodának, mert megtartotta ígétét, városi önkormányzati jogunkat nem sértette; köszönetet pedig azért nyilvánítottunk, mert — a fentiek szerint — az általa vezetett nyomozás mosta le rólunk Kovács Gusztáv elpáholtatása miatt ránk zudított piszkolódásokat. Ezek amaz átíratban határozottan így vannak kifejezve s ezek miatt kárhóztatást nem érdemel sem én, sem a tanács. Az is megköszönve van amaz átíratban, hogy rendőrségünkre vonatkozólag útmutatást kaptunk Boda urtól. Közbevetőleg mondva ezt azon a vacsorán kaptuk, mely éppen e végett, a tárgyalás folytatása végett volt összehíva. Mondhatom ezért sem érdelek pellengérezést. Én — avagy tanácsársaim a magunk részére nem kértünk, nem kaptunk Boda urtól semmiféle kedvezményt s általában semmit nem is vártunk.

Ez a tiszta tényállás.

S most kérem, tárgyalja le mindenki, legyen bár debreczeni avagy nem debreczeni ember, hogy mi nincs itt helyesen téve.

Állapítsa meg, mi következett volna abból, ha Boda Dezső urnak ama sajnós esemény tettesei kinyomozása tekintetében ellentállottunk volna? — Avagy mondja meg, hol sértette Boda a mi városi önkormányzatunkat, avagy hol akadályozott minket alkotmányos küzdelmünkben?

Ne dicsekedjenek azok, akik tüztávolon is tul állanak, hogy a tűz őket nem égette meg, — de ne is vádolják azokat, akik a tűzben, vagy mondjuk a tűz mellett állottunk még pedig „passiv resistentiában”; — azzal, hogy megperzselődtek, ne vádolják legalább addig, míg alaposan meg nem győződtek arról, hogy többé vagy kevésbé megperzselődtek.

Nekem nem lehetett meggondolatlanul s nem lehetett a népszerűséget vadászva járni el, hanem esküszertint kötelességem folytán is az egész város érdekeit szolgálnom. Ehez képest nem lehetett a Boda missióját másnak minősítenem, mint aminek a miniszteri leiratban írva Boda által előszóval mondva lett, a Kovács Gusztáv-féle eset kinyomozására irányított rendőri intézkedésnek. És valóban az volt. Többet mondanom felesleges.

Debreczen, 1906 július 16.

Kovács József,
polgármester.

A vetések állása és a mezőgazdaság állapota 1906. évi július hó 15-én.

Július hó első felében előbb meleg, sőt forró, ezt követőleg változó, jobbára esős, itt-ott jégesős és ködös időjárás uralkodott. Helyenkint oly bő volt a csapadék, hogy a normális átlagot is felülhaladta.

A jégeső már inkább a kapás növényekben okozott kárt, amennyiben az aratás, mely elég jókor kezdődött, de többször kadályozva lőn, az ország nagy részében már befejeztetett. A cséplési munkálatokhoz sok helyen hozzáfogtak, de azért még mindig fentartással közölhetők a becslési adatok, amelyeknek ugyanis alig egy kis töredéke képezi a próbacséplési eredményeket. Ezen adatok igazolni látszanak az eddig közvetett becslési eredményeket, noha az utóbbi időben a buza, különösen pedig az árpa a sok esőtől minőség tekintetében meglehetősen sokat, sőt néhol nagyon is sokat szenvedett.

A rozsda és üszög elég kárt okozott és néhol még hő ütés okozta panasz is van. Az apró szemű gabona nem tartozik a ritkaságok közé. Mindazonáltal a kenyértermények terméshezama nagy átlagban a várakozásnak megfelelő és különösen a buzán kívül a rozs- és zabtermények ígérnek közép és részben jó közép termést. A zab aratását is megkezdték s az szép fehér színű és nagy szemű. A minőség tehát jónak ígérkezik. Ugyanez mondható a rozsra is, amelyben azonban az idén néhol sok az anyarozs.

A kapásnövények fejlődése jó. A tengeri és burgonya kivételektől eltekintve, jó termést ígér. Szépen nő a czukor- és takarmányrépa is és leveleikkel teljesen beborítják a földet. A dohány szintén reménnyel kecsegtet. Kerti növények, hüvelyesek, komló, kender, len jó terméssel biztatnak. Takarmány van bőségesen. Szőlő és gyümölcs közepes termést ígér.

A gazdasági tudósítóktól beérkezett jelentések szerinti a várható termés:

buza	6.031,546	holdnyi területen	átlagos termés	mm.	7.71
rozs	1.979,351	"	"	"	6.64
árpa	1.817,128	"	"	"	7.53
zab	1.787,809	"	"	"	6.59

Remélhető összes termés pedig:				
buzában	...	...	...	46 48 millió mm.
rozsban	...	...	...	13-16 "
árpában	...	...	...	13-36 "
zabban	...	...	...	11-79 "

Az öntözés kérdése.

Irta: Forster Géza, az OMGE. igazgatója.

Alföldi községeink legnagyobb része kisebb-nagyobb mérvben meg van róva ármentesítési költségekkel. De amint Hódmezővásárhely monographiájából látjuk, jöhet oly szerencsés körülmények közé is egy határ, hogy nemcsak a Tisza kártételei ellen kellett védekeznie, de kellett védekeznie a belvizek ellen, sőt ezen határban még az u. n. vadvizek ellen is. Tehát háromféle áldás sujtja ezen község határát és oly elviselhetetlen költségekkel rója meg, amelyek képesek maguk arra, hogy egy ily határ gazdaközönségét az adósságok örvényébe sodorják. A sok árvizmentesítés és belviz levezetés oda vitte már az Alföldet, hogy lassan egy sivataggá fog változni. Mindenki előtt ismert az, hogy az alföldi talajok nagyrésze szik tartalmu, és ezen sziktartalom nemhogy kevesbednék az alföldi térségeken, hanem folyton növekedik. Ezt semmi másnak nem lehet tulajdonítani, mint a tulságba vitt vízszabályozásoknak és belviz levezetéseknek. Az igaz, hogy ma a Nagy Magyar Alföld legnagyobb része árvizektől nem szenved, rövidítve lettek a folyók medrei, ez által nagyobb lett a meder esése, gyorsabb a víz lefolyása, vagyis a szorosabban vett árvizmentesítés egyelőre be van fejezve, ha csak a meder eliszapolások újból gátfelemeléseket nem fognak követelni. Ámde a folyóknak határok közé való szorításával nemcsak árvizmentesítették a területeket, de elvették a lehetőségét annak, hogy a szik mindjobban ne terjedjen; mert a multban, midőn a Tisza árja minduntalan elöntötte a Nagy Magyar Alföldet, de egyuttal a felesleges szikból is az árviz sokat kimosott. Akik ismerősek az alföldi viszonyokkal, azok azt állítják, hogy mióta az árvizmentesítés megtörtént, az alföldi szikes foltok és szikes területek folyton nagyobbodnak és mindinkább intenzivebb sziktartalommal bírnak. Tehát ez által nemcsak termőképessége csökken, de művelhetősége is mindig rövid időszakhoz van kötve, mert hiszen az tudvalevő, hogy a szikes talaj sem nedves időben, sem igen száraz időben nem művelhető. Tehát a folyók szabályozásával az alföldi talaj egyjótévőjét vesztette el, mert a Tisza árja nem járhatván, mindjobban kivirágzik rajta a szik és mindkevésbébbé művelhetővé válik.

De az alföldi gazdák nem elégedtek meg azzal, hogy a folyók szabályozásával a buzatermő területek meghatározódtak, hanem még azon területeket is eke alá akarták fogni, amelyeket a belvizek elfoglalva tartottak. Nosza tehát a belvizeket levezették óriási költséggel és ezzel még jobban hozzájárultak a Nagy Magyar Alföld kiszáritásához. De még ezen felül különleges társulatok is alakultak, amelyek a legmélyebben fekvő helyekről is az u. n. vadvizeket eltávolítani vállalkoztak, hogy így az egész nagy magyar alföldi síkságot a buzatermelés alá alkalmassá tegyék. El is érték azt, hogy az egész Nagy Magyar Alföld ma szántóföld gyanánt használható, csak hogy most már sajnos tapasztalják, hogy kapzsiságuk a tulzásba ment, és a híres alföldi Kánaánt féltetni lehet attól, hogy szárazabb évek bekövetkeztével valóságos sziklakeménységüvé változik a talaj, amelylyel sem az ígás erő, sem a gőzerő birni nem fog.

Miután az Alföld nagyon kis részén vannak fás területek, a légkörbeli csapadékok is nagyon csekélyek, s ezek sem járulhatnak hozzá ahhoz, hogy az alföldi síkságon végigszárguló szárító szelek hatását mérsékeljék. Szomorú példáját nyújtja az 1904. és 1905. évi szárazság annak, hogy a nem kellő előrelátással végzett vízszabályozások és vízlevezetések hová juttatták az Alföldet. Ezen két évben az Alföld legnagyobb részén sem szemes gabona, sem takarmány nem termett. Ezen esetben már a mélymívelés sem segít a dolgon, mert volt rá egy ekletáns példa, hogy az ujaradi uradalom, ahol a gőzeke mívelés általánosítva van, miután az 1904. és 1905. évben absolute csapadékhoz nem jutott a terület, még az 1904. évben a gőzeke mívelés folytán szűkebb termést hozott gazdájának, de az 1905. évben mivel az előtte való tél teljes csapadékhiányt hozott ezen uradalomra, dacára a gőzeke mívelésnek, még a vetőmagot is alig hozta meg ezen uradalomnak. Tehát tévedésben vannak, akik azt hiszik, hogy a gőzekemívelés által, ha a szokásos magyarországi száraz időszakok beállanak, az Alföldön a termést a gőzeke mívelés által biztosítani lehet. A gőzekemívelés által az évközben leeső csapadékmennyiséget jobban lehet raktározni az altalajban, de ha csapadék nincs, a talajba a gőzekével nedvességet nem vihetünk.

Eljutott tehát az Alföld oda, hogy megmenekült az árvizektől, de most annál inkább fogja sujtani a szárazság. Nálunk Magyarországon váltakozni szoktak a nedves évek a száraz évekkel bizonyos periodusokban.

Sokszor a száraz évek kiterjednek 7-9 évre is. Vegyük már most fel azt az esetet, hogy ily száraz periodusok fognak bekövetkezni, akkor az alföldi gazdák alatt nemcsak meg fog keményedni a talaj, de teljesen meg is fog inogni, mert az adót és az árvizmentesítési, belvizlevezetési költségeket fizetnie kell, amelyek pedig holdanként óriási összegre rugnak. Tehát nyilvánvaló az, hogy az alföldi gazdák lába alól a föld ki fog szaladni.

Önként felmerül már most az a kérdés, hogy ha hiába történt, miként lehetne azt helyrehozni.

Azt a gazdaközönséget, amely az árvizmentesítési költségeket viseli és jövőben is viselni kénytelen, amely 100 milliókat dobott ki azért, hogy a vízjárástól meg szabaduljon, továbbra terhelni azzal, hogy öntözködésre rendezkedjék be, majdnem lehetetlen. Az alföldi gazdák hátára már annyi teher van rakva, hogy arra újabb terheket rakni nem lehet; már pedig ha öntözésről beszélünk, itt ismét 100 és 100 milliók lesznek szükségesek, hogy az Alföld a szükséges öntözővízzel ellátható legyen. Ez most már egyszerűen ki sem vihető. Folyóink medre meg lett rövidítve az átvágások által, azoknak lefolyása erősen emelkedett, úgy, hogy a legnagyobb árvizek is most már a legközelebbi időszakok alatt lefolyást találnak úgy a Duna, mint a Tisza medrében. Ezen árvizes időszakok alatt nincs elég ideje a hajcsövesség törvényénél fogva hogy a messzebb területeken is a töltés között rohanó árból az alföldi talajok némi nedvességet magukba szivhatnának. Tehát csakis direkt rávezetett vízzel lehetne az alföldi talajoknak vízhiányát helyrehozni.

Szóban volt az Alföldnek hajózható csatornákali ellátása és készültek terve arra nézve, hogy ezen hajózható csatornákból történjék az Alföld egy részének öntözése. A másik rész a technikusok köréből azt állította, hogy a hajózási csatornákból az Alföldet öntözni nem lehet, hanem ehhez külön berendezett csatorna hálózatot kell készíteni és ezen öntözési csatornahálózatból adni az egyes

gazdáknak a szükséges vízmennyiséget. Igen, de ezen kérdésnél felmerül már most az, hogy honnét vegyünk azt a vizet, amely a nyári öntözésre szükséges. A folyók medrében a nyári időszakban többnyire oly alacsonyan áll a víz, hogy azt csak mesterséges vízemelő gépekkel lehetne az alföldi öntözésre felhasználni. Ez pedig még a technika mai előrehaladottsága mellett is ugyszólván kivihetetlen. A másik mód volna, amint azt a legutóbbi időben felvetették, Magyarország felső vidékein a folyamok mentén zárógátákat építeni, egyes völgyeket elzárni és azokban a felesleges vízmennyiséget felfogni, hogy ezen tartányokból nyáron át lehessen az Alföld öntözésére a szükséges vizet venni. Egy másik mód lehetne nézetem szerint azon eljárás, hogy a tavaszi árvíz alkalmából a megdagadt folyamok medréből egy bizonyos vízmennyiséget az alföldi mélyebb fekvésű természetes ciszternákba beleereszteni és ott a nyárig raktározni, midőn az öntözés időszaka bekövetkezik, — és ezen raktározott vízből emelőgépek segítségével bizonyos kisebb területeket megöntözei.

A megöntözés folytán a ciszternák fenéke kiszáradván, azok kiváló alkalmasak volnának takarmány termelésre s a legszárazabb években is az ily módon mesterségesen előntött mélyebb részek biztos takarmánytermő területet adnának. — Ugyanezt lehetne tenni csapadékdus években, t. i. az őszi és téli nedvességet a mélyedésekben felraktározni és azt a tavaszi vagy nyári szárazság alkalmával onnét felhasználni. Az ilyen mesterségesen előntött területek legnagyobb szárazságban is biztos takarmánytermő területekké válnának, ami épen nagyon fontos az Alföldre nézve, miután mindenféle takarmány-növény több nedvességet kíván, mint a kalászosok.

A völgy zárógáták alkalmazása hosszú évekre terjedő befektetéseket kíván és nagyon sok milliókat, de én azt hiszem, hogy bármily nagy áldozatnak is látszik ez, az Alföld érdekében ezt meg kell majd csináltatni. Hovatovább mindjobban ki fog tűnni az, hogy az Alföld tulságosan ki van szárítva, meg kell tehát találni a módját, hogy raktározott vízzel az majdan öntözhető legyen. Hogy ezen költségek miképp fedeztessenek, az még ma meg sem mondható. Előbb azt kellene tudni, mibe kerülne ily völgyzárógáták létesítése, mibe kerülne egy önálló csatorna hálózatnak létrehozása és csak akkor, ha ez ismert, lehetne számítást tenni, vajjon az alföldi öntözhető területnek meg bírnák-e ama költségeket, amelyekbe ezek kerülni fognának.

A tavaszi árvizek felhasználása már kevesebb költséggel jár, azonban ez is bizonyos berendezéseket kívánna, de ez aránytalanul csekélyebb, mint az első megoldási módozat.

Hátra volna még az ártézi kutakból öntözés. Ámde tekintve azt, hogy az általános tapasztalatok szerint most, midőn már az Alföldön oly nagyszámú ártézi kutak létesültek, az ártézi kutak vize mindinkább csökken, a föld mélyében fekvő víz felhasználására költséges berendezéseket eszközölni — úgy hiszem — nem volt czélszerű. Egyes esetekben részint a ma már meglévő kutak vizét felhasználni, esetleg új kutak vizéből zöldségtermelő kerteket ellátni, erről lehetne még szó, de nagyban erre alapítani az Alföld öntözését, azt hiszem, bátran kimondhatom: ki nem vihető kérdés.

Mezőgazdasági bajok.

Irta: Paur Ödön.

Ki tagadhatná, hogy a magyar mezőgazdaság bajokkal küzd, ki vitatná az ellenkezőjét annak, amit a naponta érkező tudósítások közölnek, hogy a mezőgazdasággal foglalkozó munkásnép nincs megelégedve a sorsával s hogy immár a munkás és a munkaadó egymásközötti meghasonlása határról-határra terjed.

A mélyen fekvő bajok egyik jelensége csak ez a kép, amely most a figyelők szemei elé tárul s amely csak újból megerősíti a gondolkodó embert abban, hogy a fenyegető aratósztrájkok és mezőgazdasági munkásmozgalmak nemcsak nagy lelki átalakulások szimptomái, de egyúttal kelevényes kinövéssei annak az általános valságnak is, amely előtt a magyar mezőgazdaság áll.

Örvendetes jelenséget csak egyetlenegy találunk az egész dologban. És pedig azt, hogy végre a magyar sajtó is részletesebben foglalkozik a mezőgazdaság súlyos bajaival, s feltétlen szakemberek a mezőgazdaság bajait is részletesen bonczolgatják és végre e bonczolgatások során összehordják azokat a tényeket, melyekre építve, ma még gyökeresen orvosolhatók a magyar mezőgazdaság súlyos sebei.

A felpanaszolt bajok okának és eredetének kutatása körül legtöbb tanulmányozó vagy a munkásban, vagy a munkaadóban, vagy valamely törvény hiányosságában keresi a kuforrást, holott a maholnap kialakuló lényeg szerint a bajok kuforrása legkevésbbé személyekben, még csak intézményekben is hiába keresendők. Mélyebb helyen van a gyökér, a lelkeket átalakító korszellemben, a termelési és értékesítési viszonyok teljes átalakulásában, mely átalakulás folytán a mai kor embere életviszonyaihoz nem simulnak és nem is simulhatnak a régebbi kor intézményei s ez intézmények esetleg törvényeknek nevezett szabályai.

A magyar mezőgazdaság ügye is, mint a természetesen kifejlődött gyermek, kinötte az 1876. XIII. t.-cz., sőt már az 1898 évi II. t.-cz. és egyéb korábban rászabott §-ban megalkotott védelmére hivatott öltönydarabjait. Reformra szorul és új intézményeket sürget, olyan szabályokkal, melyek jogot adnak és nyújtanak, s amelyek már magasan felette állnak a nádpálca és a deres uralmának.

Ma már munkaadó és munkás és nem eseléd közötti jogviszony szabályozását sürgeti a kornak szelleme, s meddő munkát végezne a törvényhozás is, ha nem venné figyelembe e téren is a nagy lelki átalakulásokat s csak a régebben bevált, de már hasznavehetetlen intézmények toldás-foldásával óhajtana feladatának megfelelni.

A mezőgazdaság bajainak orvoslását egyoldalulag, valamelyes hatósági intézkedéssel keresztülvinni ma már nem lehet. Ehhez az egész gazdatársadalomnak közreműködése és mondjuk csak ki nyíltan: áldozatkészsége is szükséges. Egyöntetű működésre, egyöntetű cselekvésre szervezni kell a magyar gazdaközöniséget, szervezni kell pedig a kötelező társulás révén, törvényhozásilag, mert csak tömörítve fogja kibírni azt a vihart, mely a példásan szervezkedő ellenség tömör hadsorai révén fenyegeti.

Előttünk a fenyegető példa. Mily erő lakik a szervezkedő kisemberekben, sajnos, a magyar gazdák csak most látják be, s csak most ismerik be sokan azt a mulasztást, melyet eddig a társadalmi téren szervezett érdekképviselőkkel szemben elkövettek. Érdekes példája ennek az egyes 40 — 50 éve működő vármegyei gazdasági egyesületek legtöbbje, melynek területén 10 — 20 ezer gazda él, mégis a saját érdekképviselőre hivatott vármegyei intézményét

alig 3—4 száz, az is csak felületesen — támogatta és támogatja. Miért? — Mert az nem volt kötelező!

De hát ez a kis „nemtörődömség“ a magyar gazdák-nak olyan sajátossága, melylyel az érdekképviselet szervezésére hivatott magyar törvényhozásnak is számolnia kell akkor, midőn a magyar mezőgazdaság érdekében alkotni óhajt. Alkotni és reformokat életbeléptetnie pedig égetően szükséges, mert immár leplezhetetlenek a mezőgazdaság sokféle bajai.

Mielőbb keresztülvinni és életbeléptetni a mezőgazdasági érdekképviseletekről (mezőgazdasági kamarákról) szóló törvényt akként, hogy ezek mint vármegyei szervek külső közegekkel, a körjegyzőségenként alakítandó gazdastülettel, s ezeknek mindenütt egy gazdaságilag képzett, s arravaló közegével (mintául vehetjük az ipartestületi jegyzőket) a legközvetlenebb kapcsolat szerveztessék az államgépezet és a nép, másrészt a munkás és a munkaadó között, hogy a szociális erupciók helyes mederben tartva, sőt helyesen irányítva és felhasználva a magyar nemzetgazdaságnak nemcsak kárára nem, sőt hasznára legyenek.

Az okos és cséltudatos szervezkedés, mely pedig a multak tapasztalatain okulva, csak a kötelező társulás módja lehetséges és a szervezkedett gazdaközönségnek folyton a kor szellemével haladó intézkedéseinek figyelembe vétele, a munkásság jogos érdekeinek istápolása, érdek-összeütközések esetén békés és emberies kibontakozásokra való módnyújtás, ezek esetén szükségtelemné válik azután a csendőr- és katonaszurony, mely a mai korban ugy sem lehet a magyar mezőgazdaság bajainak orvoslása.

Reformokkal békét teremteni a magyar mezőgazdaság belső fejlődhetése tekintetében, helyreállítani a munkaadó és munkás közötti jóviszonyt, ez legyen az alaptétel, melylyel kapcsolatban beszéljünk a termelés és értékesítés körüli állapotok fejlesztéséről s csak későbbben a nagy politikának a magyar mezőgazdasággal szorosán összefüggő alakulatairól.

Debreczen sz. kir. város muzeumából.

A debreczeni Timár-társulat elnöke *Sarkadi Ferencz* ur által megörzés végett, letétül a városi muzeumban helyezte el az 1872-ben feloszlott debreczeni régi Timár-czéh összes kiváltság leveleit, czéhszabályait, jegyzőkönyveit s minden értékesebb öreg írásait. Muzeumunk ezáltal művelődéstörténeti és nyelvtörténeti szempontból becses kéziratokkal gyarapodott. Legrégibb oklevél 1486-ból való. A czéh rendtartásait tartalmazza, amelyeket Szabó Bertalan akkori főbíró adott ki latin nyelven, pergamenre írva Káposztás Mihály és Gebei György czéh mesterek kérésére. Latinul irták Szabó Miklós főbíróságában 1580-ban kelt czéhszabályokat is; ellenben magyar nyelvű Nagy Gál István főbíró és 12 esküdt bíró társa által megerősített 1599. évi rendtartás; valamint a timár legények 1621. évi szabályzata. Diszes kiállításával ragadja meg figyelmünket Ferencz császár és király 1830-iki kiváltságlevele. Sokra becsüljük Debreczen földes urának Enyingi Török Jánosnak részint magyar, részint latin nyelvű kiváltság leveleit 1555. és 1560. évekből; nemkülönbön öcsésének Ferencznek 1562-beli levelét. Az 1555-iki pecsétes eredeti levél bizonyítja, milyen régi a debreczeni timárok czéhe, amikor azt mondja benne Török János, hogy: „a debreczeni varga mesterek hozának mi előnkbe egy régi levelet, ki az ű mesterségekről volna, kit régen a városnak adtak volna a régi királyok, kinek immár volna két száz esztendejénél több.“ Sajátkezüleg

aláírt eredeti okmányok vannak Báthory István (1572.) és II. Rákóczi György (1641.) fejedelmektől.

A historikus, aki majd Debreczen gazdasági, vagy ipari élete történetének megírására vállalkozik, jó hasznát fogja venni az 1618-ban Felhalmi Gergely s Asztalnok Márton czéhmasterök idejében készült s 1622-től fogva 1872-ig meglehetősen pontosan vezetett öreg jegyzőkönyvek, melybe a czéh tagjait s reájuk vonatkozó minden tanácsi határozatot bevezették. A letétül kapott gyűjteményhez tartozik egy esztergályozott levéltartó tok 1701-ből, egy remeket bilyogozóvas, meg egy társulati pecsételő.

Szokásunk és tisztünkhöz hiven beszámolok a július 1-től július hó 15-ig másoktól érkezett ajándékokról is, amelyek újból örvendetesen tanuskodnak a közönség érdeklődésének és helyes érzékének ébrenlétéről.

Muzeumi tárgyakat az utolsó két hét alatt a következő urnóktól, uraktól, polgárasszonyoktól és polgároktól kaptunk:

I. Könyveket és nyomtatványokat: Beke Gáborné három drb. könyvet. *Csicsó Lajos*, *Miscilanea Curiosa* cz. orvosi könyvet, rézmetszetekkel 1706-ból. *Özv. Csóka Imréné* 4 drb. részben debreczeni eredetű régi könyvet *Kovács Eszter* közvetítésével. *Özv. Kovács Lászlóné Vay László: A német hívség. Magyar hívség cz. vaskos tört. könyvét* 1806-ból. *Löfkovics Arthur* 1 drb. könyvet. *Mózes István* kéfés m. három drb. régi könyvet (kettő debreczeni nyomtatvány). *Pataki Györgyné* (előbb *Pataki Mihályné*) *Szikszai Juliánna* néhai leánya *Juliánna* által gyöngyökkel himzett két drb. diszkötésű imakönyvet, amelyek Erzsébet királynő részére voltak ajándéku száva. Ezen kívül egy 1831. évi Debreczeni Kalendáriumot. *Sipos Béla* szerkesztő 2 drb. kisebb nyomtatványt.

II. Kéziratokat: Deák Ferencz tanuló Dészány és Daróczy családokra vonatkozó írásokat. *Kálmánchely Gábor* 2 drb. régi orvosi diplomát. *Katona Lajos Bartha Boldisár* *Históriájának* XVIII. századbeli kéziratát. *Sipos Béla* nevezetes orvosi látteleletet.

III. Régisegeket: Csicsó Lajos 2 kovás pisztolyt s egy öreg mérleget. *Farkas Albert* Zámon lelt nagy urna töredékeit. *Katona Lajos* szabadságharczbeli pisztolyokat egy datab fából vájva, a hozzá való vasszerszámokkal. *Komlóssy Miklós* régi debreczeni álló órát. *Muraközy László* régi vörösréz klichét. *Mózes István* az *István malom* megégésekor összeolvadt rézdarabot. *Novák Márton* sárgaréz villát s szarvasagancs szerszámot, utóbbi a podolini várban lelték. *Pataky Györgyné* *Ferencz* császár 1814-beli érdemkeresztjét. *Tarbay József* jól járó fali órát, festett óra vaslappal.

IV. Különféle korbeltárgyakat és rézpénzeket, bankókat: Bogdán Gyula. Csicsó Lajos, özv. Csóka Imréné, Fraenczl Gyula, Katona Lajos, Löwy Béla, özv. Tóth Ferenczné.

V. Néprajzi tárgyakat: Dus József vasfurót, ollót. *Fekete Imre* hontoglaló vezéreket ábrázoló öreg tajték-pipát. *Kovács István* Kulpa folyóban talált régi vaskést. *Özv. Tóth Ferenczné* régi mázas csuprot. *Varga Istvánné* kókuszdió poharat Egyiptomból.

VI. Természetrizai tárgyakat: Varga Istvánné preparált kigyóbőrt a Kaukázusból és megkövesedett csontot Pécs vidékéről. — A szives ajándékozónak ez uton is hálásan mond köszönetet a *Muzeum öre*.

Hirek.

— **Garzonszékek a színházban.** Zilahy Gyula szingazgató garzonszékek felállítását kérte a városi tanácstól. A tanács érdemleges határozathozatal előtt az ügyet kiadta Aczél Géza főmérnöknek javaslatlételre. Nézetünk szerint garzonszékekre nálunk szükség nincs, annyival inkább, mivel számos kifogást lehet felhozni azok felállítása ellen.

— **A debreczen — hajdusámsoni vasut műtanrendőri** bejárása és üzembevétele e hó végén megtörténik. A helyi vasut az új vasut menetrendjét, melyet a kereskedelemügyi miniszter helyben hagyott, bemutatta a tanácsnak, mely

alkalommal egyszersmind jelzi, hogy ezen menetrenddel együtt némi kedvező változtatásokat tett a helyivasut menetrendjén is. A helyivasut a Sámson helyi érdekű vasut megnyitásának napjától 15 percenként közlekedik a dél-előtti órákban, délután pedig 12 percenként.

— **Czégegyesítés.** Löfkovits Arthur órás és ékszer-nagykereskedő a következőkről értesíti lapunkat: Van szerencsém becses tudomására hozni, hogy a Blau Lipót Fiai Utóda ékszerüzletet megszerezvén, hogy a n. é. közön-ség választék tekintetében évről-évre fokozódó igényeinek a legnagyobb arányokban megfelelhessenek, ezen 30 év óta fennálló üzletet a helybeli piacon 24 éve létező üzlettemmel egyesítettem. Ennélfogva a Blau Lipót és Fiai Utóda czég e hó végén beolvad Löfkovits Arthur czég alatt fenn-álló üzletembe, miáltal elérem azt is, hogy a költségek te-temesen csökkenvén, áruimat az eddiginél is olcsóbban szolgálhatom. — Bizton remélem, hogy mindkét üzlettem mélyen tisztelt vevői annál szívesebben fogják törzsüzlete-met becses bevásárlásaikkal támogatni, mivel itt a leg-messzebbmenő előzékenységre, szakértő, szolid kiszolgálá-talra, óriási választékra és a lehető legjutányosabb árakra találunk.

— **Hatályon kívül helyezett megsemmisítések.** A lefolyt nemzeti ellenállás idején több vármegye alispánja törvényadta jogánál fogva rendkívüli közgyűlést hívott össze, melyen az illető vármegyék tiltakozásukat fejezték ki a királyi biztosok kinevezése, az országgyűlésnek költségvetésen kívüli állapotban való feloszlata és a póttartalékosok behívása tárgyában. Ezeket a közgyűléseket a volt kormány által kinevezett főispánok és kir. biztosok több helyen tudvalevőleg karhatalommal oszlatták fel és a hozott határozatokat Kristóffy akkori belügyminiszter megsemmisítette. Andrassy Gyula gróf belügyminiszter felül-vizsgálván Szatmár, Csanád, Hont, Árva, Nógrád, Heves, Zemplén és Veszprém vármegyéknek a tiltakozó közgyű-lésekre vonatkozó jegyzőkönyveit, a megsemmisítő határo-zatokat hatályon kívül helyezte és az azokban foglalt köz-gyűlési határozatokat jóváhagyta.

— **A felfüggesztett rendőrtisztviselők fizetése.** Az alkotmányellenes kormány idejében felfüggesztett rendőrtisztviselők visszatartott fizetését a tanács kiutalta, miután a belügyminiszter a közigazgatási bizottság felmentő határozatát helybenhagyta.

— **Borsod vármegye főispánja.** Kubik Béla ország-gyűlési képviselőt a király legközelebb Borsod vármegye főispánjává nevezi ki.

— **Szabadságolás.** *Bészler Károly* árvaszéki elnök, tanácsnok megkezdte egy hónapra terjedő szabadságát.

— **Lakatos László ügye az ipartestületben.** Lakatos Lászlót, az ipartestületi betegsegélyző pénztár számfejtőjét, az ipartestületi betegsegélyző pénztár igazgatósága f. hó 17-én tartott ülésében állásától elmozdította.

— **A hajduvármegyei gazdasági egyesület leg-utóbb tartott közgyűlésében a tisztikart újból választotta.** Elnök lett: Kovács Gyula, alelnökök: Csapó István és Köm-merling János, titkár: Dávidházy Sándor, pénztárnok: Wessprémy Kálmán aljegyző. A választmányba 20 tagot választottak.

— **Társas kirándulás.** Az idegen forgalmi és utazási vállalat részvénytársaság az idegen forgalom emelése cél-jából a folyó évben 24 hazai városba rendez társas kirán-dulást. Tájékoztatót a nevezett részvénytársaság igaz-gatósága Budapest, IV. ker., Vigadó-tér 1. szám, ingyen küld.

— **Felebbezés.** *Hajdu vármegye* közgyűlésének összes határozatait megfelebbezte *Lengyel Imre* megyei bizottsági tag — A megye kíváncsian néz a felebbezés sorsa elé.

— **A nőipariskola értesítője.** A debreczeni jótékony nőegylet által létesített nőipariskolának az 1905—1906. évről kiadott értesítőjéből örömmel győződünk meg ezen áldásos intézet fejlődéséről. A növendékek száma 82 volt. Az intézet az év folyamán nagyobb számban vett fel tandij-mentes növendékeket, hogy a szegényebb sorsu szülőknek

lehetővé tegye leányaik kiképzését. A tandijmentes növendékek rendelésre is készítettek munkát és a nagy-közönség egész éven át ellátta rendeléssel az intézetet. A tantestület az intézet igazgatónőjének vezetése mellett fá-radhatatlanul és nagy lelkiismeretességgel emelte az inté-zetnek városunk falain kívül is ismert jó hírnevét. A növen-dékek az elméleti tantárgyakban is szép előmenetelt tettek és csak az a hiba, hogy az intézetbe magukkal igen kevés elemi tudást hoznak. Az intézet értesítőjének ismertetésével kapcsolatban megemlíjük itt, hogy nagyon hasznos volna növendékeinknek hetenként legalább egy órában előadást tartani a magyar irodalomból. Amint halljuk, az intézet felügyelő bizottságában ilyen indítványt be fognak terjesz-teni. Végül megemlíjük, hogy az intézet anyagi erőihez mérten *Kiss Irént* a ruhavarró, *Csobán Ilonát* a fehér-neművarró és *Kiss Karolint* a himzőosztály legszorgal-masabb és legügyesebb növendékeit gyönyörű és izléses munkáikért pénzjutalommal tüntette ki és ezenkívül meg-dicsérte: Nixon Lillit, Böszörményi Piroskát, Lengyel Emiliát, Dobos Gizellát, Csiky Annát, Óry Mariskát, Szath-máry Irént, Erdődy Erzsikét, Neubauer Jolánt, Oláh Irmát, Szabó Irént és Horvay Emma növendéket. A Nemes Kál-mánné, Beér Etelke alapítvány kamatait pedig Munkács Mariska, a ruhavarró osztály növendékének ítélte a tanári testület.

— **A debreczeni róm. kath. plébánosi állás.** Nap-nap mellett olvasunk hangulatot keltő tudósítást és hire-ket a debreczeni róm. kath. plébánosi állás betöltéséről. Ezen hírekkel szemben a legilletékesebb forrásból jelent-hetjük, hogy a debreczeni plébános személyében eddig megállapodás nem történt. A debreczeni plébános kineve-zése, tekintettel arra, hogy ezen állás egyesítve van a nagy-váradai latin szertartású káptalan kanonoki stallumával és a javadalmas kisprépostsággal — a kinevezés az apostoli király főkegyuri joga. A b. e. *Wolaffka Nándor* dr. püs-pök helyének betöltése igen megfontolandó és az illetékes körök bizonyára gondoskodnak arról, hogy a kiváló főpap örökébe hozzá méltó utód kerüljön.

— **A főispánok és a karhatalom.** Andrassy Gyula gróf belügyminiszter a napokban megsemmisítette Kris-tóffy Józsefnek, a törvénytelen kormány belügyminiszteré-nek egy teljesen önkényes és a törvénnyel ellenkező rende-letét, amely tavaly az év vége felé jelent meg és abban állott, hogy a főispánnak megadta a jogot, hogy a karha-talommal, a rendőrséggel és a katonasággal rendelkezék. Andrassy, hogy ezt a lehetetlen állapotot megszüntesse, két rendeletet adott ki. Az egyiket körlevél alakjában az ország mindon csendőrparancsnoksága megkapta. Ez a ren-delet egyedül az alispánt nevezi meg, mint olyan orgánu-mot, amely a karhatalom megkeresésére jogosult. A másik rendeletet a honvédelmi miniszterium kapta meg. Ez a ren-delet felsorolja azokat a hatóságokat, amelyek a katonai karhatalmat kérhetik s azok között a főispánt nem említi. Ez azért fontos, mert a katonaság új szolgálati utasítását most fogják kiadni s Kristóffy rendelete folytán a terve-zetben már meg volt nevezve a főispán is, mint a karha-talommal rendelkező szerv. Andrassy Gyula gróf rendelete folytán a főispánokat törlik a jogosítottak sorából.

— **Iparos tanulók képzettsége.** A Kassai Kereske-delmi és Iparkamara közgyűlésén javaslatot készített az iparos és kereskedelmi tanulók szerződésére vonatkozólag. S azt követeli, hogy tanuló minden olyan tizenkét éves fiu lehessen, aki az elemi iskola négy osztályát jó eredménnyel végezte, felszabadítani pedig csak akkor lehet, ha a rendes iparos iskolát jó eredménnyel végezte. Ez áll a kereske-delmi tanulókra is, azzal a különbséggel, hogy a szerződ-tetéshez négy elemi és két középiskolai osztály elvégzése szükséges.

— **Magyar bánya idegen kézen.** Jakobs Ottokár, a kassa-hámori vasmű tulajdonosa kiterjedt vasbányáit eladta egy felső-sziléziai vasműnek.

— **A görög katolikus hívek temploma.** Debre-czen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága a debreczeni gör. kath. magyar egyháznak értékes telket adományozott

templom- és iskolaépítési célra. A templom tervezetét és költségvetését az egyház már beterjesztette a városi tanácshoz. Az építkezés százhuszonhétézer koronába kerül és a templom díszese lesz nemcsak a Szent-Anna-utcai résznek, de hirdetője emberöltőkön keresztül városunk áldozatkésziségének, a gör. kath. hívek élő hitbuzgóságának és a helybeli gör. kath. esperes lelkész apostoli buzgalmának.

— **Árverés a vasutnál.** A vasuti kocsikban és állomási helyiségekben elhagyott tárgyakat a szegény-alap javára f. hó 23-ikán délután 3 órakor fogják elárverezni az állomás podgyászfelvételi helységében.

— **Kereskedelmi és iparkamarai hírek.** A kereskedelmi és iparkamara elnöki tanácsa f. hó 17-ikén tartott ülésében elhatározta, hogy az országos csatorna tervezet dolgában a kassai, miskolci és nagyváradi kamarákkal együttesen nagy értekezletet tart. Szabó Kálmán országgyűlési képviselő elfoglaltsága miatt lemondott a kereskedelmi ülnöki tisztségről, helyébe a kamara Csanak József nagykereskedőt hívta be. A budapesti kamara megkeresésére elhatározták, hogy a kereskedelmi szakbiróság intézményét fentartják. A kereskedelmi miniszter által a honvédség lábbeli szükségletének kiosztása tárgyában tartandó értekezletre a kamara Szávay Gyula titkárt küldte ki.

— **Elveszett kulcs.** Egy nagyobb kulcs elveszett a városházától a Bika szállóig. Jutalomban részesül a megtaláló, ha a reá nézve értéktelen kulcsot a városi nyomdai ügyvezetőségéhez beadja.

— **A helyi vasut városház előtti megállója.** A helyi vasut városház előtti megálló helye a park miatt nem alkalmas sem a fel- sem a leszállásra. Miután a park megszükitése sok költségbe kerülne, a városi tanács átírt a helyi vasut igazgatóságához, hogy a megállót helyezze a Kaszinó elé. Az igazgatóság az áthelyezéshez azonban nem járul, mert nézete szerint a kért megálló nem alkalmas a közönség közbiztonsága tekintetéből.

— **A görögkatolikus hívek kérése.** A görögkatolikus hívek templomuk felépítéséhez 770,000 darab épület és 120,000 drb falburkolati nyers téglát kérnek. Erre vonatkozó kérvényüket a napokban adták be a városi tanácshoz.

— **Furcsa végrendelet.** Egy angol folyóirat érdekes csevegést közöl a furcsa végrendeletekről. Észereint a leg-hosszabb végrendelet kétségtelenül az volt, amelyben Hulse J. angol lelkész 400 oldalon írta meg végső akarátát. A legrövidebb végrendeletet 1905-ig szintén egy angol készítette és csak a következő öt szóból állt: „Egész vagyonomat N. asszonyra hagyom“. Az idén ezt a „rekordot“ egy Thorn nevű brit ember leverte, amennyiben az ő végrendelete csak három szavas volt. Egy nappal halála előtt ugyanis gutaütés érvén, ágya mellett egybegyűjtötte hozzátartozóit és egy darab papírra csak ennyit írt: „Mind-en az anyámé“. A végrendeletet Thorn két fia írta alá. Gyakran előfordul, hogy azért támadnak meg végrendeletet, mert a hagyományozó beszámíthatóságában kételkednek. Így Edinburgban egy törvényszéki bíró rokonai azért emeltek óvást a végrendelet ellen, mert életében az volt a rögeszméje, hogy mindenkit meg kell büntetni. Nemcsak szolgálaira mért gyakran pénzbüntetést, de még macskája sem kerülte ki ezt a sorsot, ha nyávogott. Természetesen gyakran önmagát is megbüntette és úgy fizette önmagának a birságot, akár rendes bíróság ítélte volna el. Beszámíthatatlanságának legerősebb bizonyítékául azt hozták fel, hogy a bíró ruganyos szalagokból mellényt készített, melyet csak akkor vett magára, ha nevetni akart és amelyet éppen ezért „nevetésre szolgáló mellény“-nek nevezett el. — Gyakran fordulnak elő malicziózus végrendeletek is. Így egy előkellő angol ember végrendeletében a következő passzus volt:

„Feleségemnek, aki örült butaságom következtében lett nőmmé és elismerésre méltó kitartással gondoskodott arról, hogy becsületes nevemet sárba

tiporja, öt font sterling évjáradékot hagyományozok, de kikötöm, hogy ez az összeg is farthingokban (az állam legapróbb rézpénze) fizettség ki. Megengedem neki ezenkívül, hogy első végrendeletemről, amelyben 130.000 font sterlinget hagyományoztam és amely végrendelezésemet ezennel semmisnek nyilvánítom, másolatot készíthessen“.

Egy másik végrendelező egy farthingot hagyományozott feleségének és elrendelte, hogy ezt az „összeget“ is bélyegtelen borítékban küldjenek meg neki, csakis azért, hogy megleptezzék. Az a férj is nagyon elkeseredett lehetett, aki azzal a rendelkezéssel hagyott hátra feleségének 3 1/2 pence, hogy azon kötelet vásárolva, akassza fel magát.

— **A nagyerdei gyógyfürdő.** Hányan vannak városunkban is, akik elmennek hidegvíz kurára meszsze idegenbe, tengerpénzt áldozva, holott a hidegvízgyógyimódot ép úgy használhatnák a Nagyerdőn, hol a vízgyógyimód minden modern eszköze, a fürdőbélő elismert szak-tudománya, lelkiismeretes gyógykezelése rendelkezésükre áll. A fürdőbélő Balkányi Ede dr. főorvos a legnagyobb áldozatkészséggel tartja fenn a fürdőt, nagy költséggel felszerelte azt a modern higiénia minden eszközével oly és olcsó áron kuráltathatja magát mindenki, mint sehol a világon. A víz alkalmazása gyógycélokra, hőmérsék-, alak- és időtartam tekintetében oly sok változatosságot enged, hogy azt a legkülönbözőbb betegségeknek eredménnyel alkalmazhatjuk. Általában a vízgyógyimód edzőleg, éltetőleg és erősítőleg hat. Az anyagcsere fokozódása, az idegrendszernek kedvező befolyásoltatása által a beteg szerveknek megváltozott működésük idéztetik elő. Sem fiatalja, sem öregje nem zárandó ki a hidegvízgyógyimód alól. A fiatal szervezet erőteljesebben fejlődik és gyarapszik mellette, míg a magasabb korban a hanyatló erőket felélel és a lassan működő szerveket felfrissíti. Eredménnyel alkalmazható tehát a vízgyógyimód és annak különféle alakja: 1. Súlyos betegségek utáni elgyengüléseknél. 2. Erősödési és edzési szempontból, a légzőszerveknek huruto állapotra való hajlamánál. 3. Táplálkozási zavaroknál, u. m. vérszegénység-, sápkór-, kövérség-, köszvény-, görvélykór- és cukorvizelésnél. 4. Gyomor-, bél- és máj betegségeknek. 5. Vérkeringési zavaroknál, vértúlulás- és aranyeres bántalmaknál. 6. Rheuma- és idegbántalmaknál. 7. Az idegrendszer megbetegedéseinek, a neurastheniának, ennek sokoldalú jelenségeinek, a mint: fejfájás, szédülés, fejnemű, levertség, szellemi és testi kimerültség, álmatlanság, asthma, ideges szívántalmak, a gyomor-, bél- és nemi szervek neurastheniájánál, hysteriánál, Basedow-féle betegségnél, görcsös és hűdéses állapotoknál. — A nagyerdei hidegvízgyógyintézet modern és célszerű berendezése, fekvése és kitünő puha vize fölötté alkalmas tényező a vizkurának sikeres használatára. Fővárosi szakértői személyzet végzi a teendőket, az árak mérsékelték. Orvosi felügyelet. Az intézet egész nap nyitva férfiaknak: d. e. 9 óráig és d. u. 5–8 óráig; nőknek: d. e. 9 órától d. u. 5 óráig. Kiki keresse meg elvesztett egészségét a nagyerdei hidegvízgyógyintézetben

Szerkesztői üzenetek.

— **K** — Lapunkban olvashatja a nyilatkozatot, mely tárgyilagosan foglalkozik a Boda ügygel. Nekünk nincs sem elvenni, sem hozzá tenni valónk e kérdést illetőleg. Elfogultak nem lehetünk és csak az igazságot keressük.

Gazda. Megirtuk már nem egy alkalommal, hogy dobbal nem lehet verebet fogni. A Hortobágy kérdése nem olyan ügy, amelyen keresztül lehet gázolni. Ugyan hová jutnánk, ha pusztá önösségből kerékkötőt vetnénk minden modern eszmére. Mi a népszerűséget és a muló kegyeket nem keressük és talán könnyebb volna nekünk az az Ön által emlegetett „ár“-ral uszni, de azt nem tesszük, mert sem nem félünk, sem nem reménylünk. Ellenben ezen kérdésben is a helyes középúton akarunk járni és dolgozni, azaz nem kívánunk rombolni, hanem építeni. A durva kifakadásokra és azon megjegyzésekre, hogy a város a polgárok minden jogát el akarja sikkasztani, nem felelünk, mert a választ csak hasonló hangon lehetne megadni, ehhez pedig mi, tollforgató emberek, nem értünk.

Panaszos. Mi több ízben felszólaltunk ezen panaszok dolgában, de sikertelenül. Méltóztassék jogos panaszát a rendőrfőkapitánysághoz írásban beadni, talán lesz eredménye.

VII. o. diák. Hiteles helyről szerzett információk nyomán értesíthetjük, hogy mivel a városi ugynevezett nagyiroda hasznos és elég számú munkaerővel rendelkezik, a polgármester ur tanulókat a szünidőbe nem vesz fel dijnoki minőségben.

Uri divat, kalap és fehérnemű üzlet Békés Lajos Debreczen, Piacz-u. 44. dr. Ujfalussy-ház. Angol női bluzsokat, férfi fehérneműeket és kelen-gyékert mérték szerint a legszebb kivitelben készít.